

РІЗНИЧЕНКО К. В.,
аспірантка кафедри кримінального
процесу
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.6.40>

ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджується питання щодо особливостей реалізації принципу пропорційності в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. Актуальність дослідження обумовлена можливістю обмеження конституційних прав і свобод людини в умовах правового режиму воєнного стану. Відтак реалізація принципу пропорційності, як принципу права, покликаний не допустити надмірне та протиправне обмеження прав людини і, водночас, забезпечити дотримання балансу приватних та публічних інтересів, в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану набуває особливе значення. Метою наукової статті є визначення сфер реалізації принципу пропорційності в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану, а також дослідження особливостей його реалізації.

На основі аналізу норм статті 4 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, статті 15 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини, а також практики Європейського суду з прав людини автором висвітлено умови правомірного відступу від зобов'язань.

Досліджено положення частин 6 та 8 статті 176 КПК України в контексті особливості реалізації принципу пропорційності в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану в контексті реалізації вимог принципу пропорційності, зокрема вимоги необхідності та її складових елементів. Обмеження прав людини в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану є можливим за умови належності, необхідності та виправданості обраних заходів.

На основі комплексного дослідження норм міжнародного права, кримінального процесуального права України, правових позицій Європейського суду з прав людини та національних судів, зроблено висновок про необхідність реалізації принципу пропорційності в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану щонайменше при оцінюванні правомірності запроваджених у зв'язку з веденням воєнного стану обмежень прав людини, зокрема у порядку відступу від міжнародних зобов'язань, а також при оцінюванні правомірності обмеження індивідуального права людини в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану.

Ключові слова: воєнний стан, принципи кримінального судочинства, принцип пропорційності, верховенство права, публічний інтерес, обмеження прав людини.

Riznychenko K. V. The principle of proportionality in criminal procedure under martial law

The article examines the issue of the specifics of the implementation of the principle of proportionality in criminal proceedings under martial law. The relevance of the study is due to the possibility of restricting constitutional rights and freedoms of a person

under the legal regime of martial law. Therefore, the implementation of the principle of proportionality, as a principle of law designed to prevent excessive and unlawful restriction of human rights and, at the same time, ensure compliance with the balance of private and public interests, in criminal proceedings under martial law acquires special significance. The purpose of the scientific article is to determine the areas of implementation of the principle of proportionality in criminal proceedings in the languages of martial law, as well as to study the specifics of its implementation.

Based on the analysis of the norms of Article 4 of the International Covenant on Civil and Political Rights, Article 15 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as well as the practice of the European Court of Human Rights, the author highlights the conditions for a lawful derogation from obligations.

The provisions of parts 6 and 8 of Article 176 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine have been studied in the context of the peculiarities of implementing the principle of proportionality in criminal proceedings under martial law in the context of implementing the requirements of the principle of proportionality, in particular the requirement of necessity and its constituent elements. Restrictions of human rights in criminal proceedings under martial law are possible provided that the selected measures are appropriate, necessary and justified.

Based on a comprehensive study of the norms of international law, criminal procedural law of Ukraine, legal positions of the European Court of Human Rights and national courts, a conclusion has been drawn about the need to implement the principle of proportionality in criminal proceedings under martial law at least when assessing the legality of restrictions on human rights introduced in connection with the conduct of martial law, in particular in the order of derogation from international obligations, as well as when assessing the legality of restrictions on individual human rights in criminal proceedings under martial law.

Key words: *martial law, principles of criminal justice, principle of proportionality, rule of law, public interest, restriction of human rights.*

Вступ. Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року.

Правовий режим воєнного стану передбачає можливість обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, які передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також введення тимчасових обмежень прав і законних інтересів осіб, які передбачені статтею 8 Закону України від 12.05.2015 № 389 «Про правовий режим воєнного стану».

У зв'язку із вищезазначеним, дослідження особливостей реалізації принципу пропорційності в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану набуває особливої актуальності.

Проблеми досудового розслідування та судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції ставали предметом наукового дослідження таких вчених як В.В. Абламська [1], Г.О. Ганова [2], І.В. Гловюк [3, 4], О.М. Дроздов [4], В.А. Завтур [4], О.В. Капліна [5], О.В. Лазукова [6], Т.О. Лоскутов [7], В.В. Рогальська [4], Г.К. Тетерятник [4], Т.Г. Фоміна [4], О.Г. Шило [8] та інших. Останнім часом проблеми кримінального правосуддя в умовах воєнного стану ставали предметом дискусій науковців та правників, зокрема, в рамках міжнародної конференції «Правосуддя в умовах війни», присвяченої 5-річчю Верховного Суду, а також панельної дискусії «Доступ до правосуддя в умовах збройної агресії та глобальних викликів ХХІ століття» у межах VIII

Харківського міжнародного юридичного форуму. Водночас питання щодо особливостей реалізації принципу пропорційності в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану є недостатньо дослідженим та потребує наукового осмислення.

Постановка завдання. З огляду на вищезазначене, вбачаємо за необхідне визначити сферу реалізації принципу пропорційності в кримінальному провадженні в мовах воєнного стану, а також дослідити особливості його реалізації.

Результати дослідження. Принцип пропорційності як загальний принцип права, що забезпечує реалізацію правовладдя в національному правопорядку покликаний не допустити надмірне та протиправне обмеження прав людини і, водночас, забезпечити дотримання балансу приватних та публічних інтересів у кримінальному провадженні, виступає імпліцитною засадою кримінального провадження.

Реалізація принципу пропорційності, відтворення його вимог у нормах законодавства та правозастосовній практиці в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану має свої особливості як на рівні міжнародно-правових відносин, і стосується, зокрема, відступу від окремих міжнародних зобов'язань у сфері забезпечення прав людини, так і на національно-правовому рівні, в частині правомірності обмеження прав людини.

У випадках введення воєнного стану держава має право на відступ від окремих міжнародних зобов'язань у сфері забезпечення прав людини. Так стаття 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (далі – Пакт) проголошує: «Під час надзвичайного становища в державі, при якому життя нації перебуває під загрозою і про наявність якого офіційно оголошується, держави-учасниці цього Пакту можуть вживати заходів на відступ від своїх зобов'язань за цим Пактом тільки в такій мірі, в якій це диктується гостротою становища, при умові, що такі заходи не є несумісними з їх іншими зобов'язаннями за міжнародним правом і не тягнуть за собою дискримінації виключно на основі раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії чи соціального походження...».

Крім того, відповідно до статті 15 Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини (далі – Конвенція, ЄКПЛ) також передбачено, що: «Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом. Наведене вище положення не може бути підставою для відступу від статті 2, крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій, і від статей 3, 4 (пункт 1) і 7. Будь-яка Висока Договірна Сторона, використовуючи це право на відступ від своїх зобов'язань, у повному обсязі інформує Генерального секретаря Ради Європи про вжиті нею заходи і причини їх вжиття. Вона також повинна повідомити Генерального секретаря Ради Європи про час, коли такі заходи перестали застосовуватися, а положення Конвенції знову застосовуються повною мірою».

Слід зазначити, що на виконання зазначених вище положень Конвенції та Пакту, відповідне інформування здійснюється Україною, у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, починаючи з 2015 року [9, 10].

Варто зазначити, що Єврокомісія у Звіті в межах Пакету розширення Європейського Союзу 2024 року, який містить оцінки щодо прогресу, досягнутого всіма країнами-кандидатами та потенційними кандидатами на вступ до ЄС, зазначає, що воєнний стан в Україні допускає введення певних обмежень прав і свобод особи, прав і законних інтересів юридичних осіб та оцінює його застосування як пропорційне [12, с. 36].

Зі змісту пункту 1 статті 15 ЄКПЛ випливають такі умови для правомірного відступу від зобов'язань:

- 1) відступ від зобов'язань повинен мати місце під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації;
- 2) заходи, що вживаються у відповідь на таку війну або суспільну небезпеку, не повинні виходити за межі, яких вимагає гострота становища;
- 3) заходи не повинні суперечити іншим зобов'язанням Держави згідно з міжнародним правом.

Слід зазначити, що право відступу від зобов'язань у держави виникає як під час війни, так і під час надзвичайної ситуації, що загрожує життю нації. У справі *Lawless проти Ірландії* ЄСПЛ зауважив, що звичайне і прийняте значення вислову «суспільна небезпека, яка загрожує життю нації» є зрозумілим і означає «виняткову кризову ситуацію або надзвичайну ситуацію, яка впливає на усе населення і становить загрозу для усталеного життя громади, що формує Державу» [13]. При цьому практика Суду свідчить про відсутність вимоги щодо тимчасового характеру надзвичайної ситуації, а тому, «суспільна небезпека» в розумінні статті 15 Конвенції може тривати багато років [13, 14, 15]. Слід зазначити, що оцінку заходів, вжитих Україною, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією (ст. 15 Конвенції) розглядав Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ, Суд) у справі «Хлібик проти України» [11].

Держава наділена широкими межами оцінки у прийнятті рішення про характер і масштаби відступів від зобов'язань, необхідних, для запобігання «війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації». Разом з цим, такі повноваження держави-учасниці Конвенції в цьому аспекті не є необмеженими. Визначаючи, чи вийшла Держава за такі межі, Суд приділяє належну увагу таким факторам, як характер прав, що постраждали у зв'язку з відступом від зобов'язань, обставини, що призводять до виникнення надзвичайної ситуації, та її тривалість [14, 15].

Таким чином, у питаннях відступу держави від її зобов'язань за Конвенцією, ЄСПЛ серед іншого дотримується концепції пропорційності обмеження прав людини меті такого обмеження у кожному конкретному випадку. Такий підхід має поширюватися і на правозастосовну практику, зокрема, і в сфері кримінальної юстиції. Водночас необхідність реалізації принципу пропорційності під час обмеження прав людини, що здійснюються в умовах воєнного або надзвичайного стану є логічним та обґрунтованим заходом.

Відповідно до положень статті 64 Конституції України, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України.

Як стверджує Конституційний Суд України (далі – КСУ) у рішенні від 18 липня 2024 року № 8-р(П)/2024 у справі за конституційними скаргами Оніщенко Руслана Ілліча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою), що «хоча обмеження зазначених людських прав не може бути зумовлене потребами, пов'язаними з воєнним станом, однак державне втручання у їх захисну сферу є можливим за умови виправданості (домірності) обраних законодавцем засобів, які зберігають повагу до сутності людських прав та не суперечать приписам Конституції України, які *expressis verbis* гарантують їх обсяг» [16]. Таким чином, КСУ наголошує на необхідності застосування доктрини домірності (пропорційності) у питаннях забезпечення правомірності втручання держави у права людини, у тому числі викликаних потребами воєнного стану.

Військова агресія Російської Федерації проти України, яка бере свій початок від лютого 2014 року, викликала необхідність приведення правового поля України у відповідність до реалій часу. З огляду на це законодавцем було врегульовано кримінальну процесуальну діяльність в умовах особливого правового режиму шляхом внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та доповнення його розділом IX-1, який сьогодні має назву «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». Із запровадженням в Україні 24 лютого 2022 року воєнного стану у зв'язку із військовою агресією Російської Федерації до розділу IX-1 та інших розділів КПК України було внесено низку суттєвих змін, які стосуються зокрема щодо початку досудового розслідування, надання додаткових повноважень прокурорам та слідчим, здійснення процесуальних дій у визначені законом строки, затримання особи без ухвали слідчого судді, суду, виняткового порядку застосування запобіжних заходів, розширення застосування дистанційного правосуддя тощо [1, с. 142].

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» № 2198-IX від 14.04.2022 статтю 176 КПК України, яка визначає загальні положення про запобіжні заходи, доповнено частинами 6 та 8.

Відповідно до ч. 6 статті 176 КПК України під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114-2, 258-258-6, 260, 261, 437-442 Кримінального кодексу України, за наявності ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу, застосовується запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Водночас, ч. 8 статті 176 КПК України передбачено, що під час дії воєнного стану до військовослужбовців, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 402-405, 407, 408, 429 Кримінального кодексу України, застосовується виключно запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Особливої уваги зазначені положення потребують у контексті реалізації вимог принципу пропорційності, зокрема вимоги необхідності та її складових елементів.

Вимога необхідності передбачає, зокрема, що застосування заходу втручання повинне бути об'єктивно виправданим, а якщо існують менш обтяжливі шляхи досягнення законних цілей, вони мають бути використані.

Положення ч. 6 статті 176 КПК України стали предметом дослідження КСУ на предмет їх конституційності у справі за конституційними скаргами Бичкова Сергія Андрійовича, Бая Анатолія Анатолійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України. КСУ у рішенні від 19 червня 2024 року № 7-р(П)/2024, серед іншого перевірів частину шосту статті 176 Кодексу на відповідність вимозі домірності. КСУ звертає увагу, що під час обмеження права на свободу та особисту недоторканність потрібними є не будь-які менш обтяжливі для прав і свобод осіб заходи, а лише ті, які здатні досягти правомірної мети на якісному рівні [17].

Конституційний Суд України зауважує, що застосування за частиною шостою статті 176 Кодексу під час дії воєнного стану запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до особи, яку підозрюють або обвинувачують у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, громадської безпеки, миру, безпеки, людства та міжнародного правопорядку, за наявності ризиків, визначених статтею 177 Кодексу, є потрібним засобом для забезпечення ефективності розслідування цих злочинів і виконання завдань кримінального провадження в умовах воєнного стану, що обумовлено потребою посиленого захисту суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності, обороноздатності, державної, економічної й інформаційної безпеки України.

КСУ приходить до висновку про конституційність положень ч. 6 статті 176 КПК України та наголошує, що, визначивши такі критерії для застосування слідчим суддею, судом до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, законодавець дотримав міжнародних стандартів щодо застосування тримання під вартою, збалансував потребу між забезпеченням ефективного здійснення кримінального провадження та правом особи на свободу та особисту недоторканність, щодо якої його відкрито, й установив тримання такої особи під вартою лише на підставі вмотивованого судового рішення. Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою застосовують не лише залежно від тяжкості злочину, а й за наявності ризиків, що їх визначено статтею 177 Кодексу.

У цьому контексті слід згадати правову позицію КСУ сформульовану у рішенні від 25 червня 2019 року № 7-р/2019 у справі за конституційними скаргами Ковтун Марини Анатоліївни, Савченко Надії Вікторівни, Костоглодова Ігоря Дмитровича, Чорнобука Валерія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини п'ятої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України, відповідно до якої обґрунтування необхідності тримання під вартою тяжкістю злочину не забезпечує балансу

між метою його застосування у кримінальному провадженні та правом особи на свободу та особисту недоторканність [18].

Таким чином, Конституційний Суд України постановив, що особливий порядок застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою за частиною шостою статті 176 Кодексу забезпечує слідчому судді, суду можливість застосувати такий запобіжний захід лише на підставі вмотивованого судового рішення, як того вимагають стаття 8, частина друга статті 29 Конституції України.

Висновки. З огляду на вищевказане, можна висувати, що реалізація принципу пропорційності в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану здійснюється щонайменше при оцінюванні правомірності запроваджених у зв'язку з веденням воєнного стану обмежень прав людини, зокрема у порядку відступу від міжнародних зобов'язань, а також при оцінюванні правомірності обмеження індивідуального права людини в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. Обмеження прав людини в кримінальному провадженні в умовах воєнного стану є можливим за умови належності, необхідності та виправданості обраних заходів.

Список використаних джерел:

1. Абрамська В. В. Законодавчі новели щодо здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85). С. 140–148. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.13>.
2. Ганова Г. О. Окремі особливості досудового розслідування в умовах надзвичайної ситуації. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. Вип. 1. С. 241–250.
3. Гловюк І. В. Кримінальне провадження щодо воєнних злочинів: виклики та відповіді. *Право України*. 2023. № 5. С. 85–100.
4. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану : науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 4. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 30 грудня 2022. 82 с.
5. Kaplina, O. Military justice in Ukraine: renaissance during wartime. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Vol. 5, Iss. 3. P. 120–136.
6. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 20 с.
7. Лоскутов Т. О. Правове регулювання засади пропорційності у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове видання. 2023. № 1. С. 524–529.
8. Шило О. Г. Особливості правового регулювання порядку здійснення досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції. *Застосування норм міжнародного гуманітарного, національного кримінального та кримінального процесуального права в ході проведення антитерористичної операції на сході України* : матеріали міжкафедрального «круглого столу». 2015. С. 123–126.
9. Reservations and Declarations for Treaty № 005 – Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ETS № 005). URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/by-non-member-states-of-the-coe-or-the-european-union?module=declarations-by-treaty&numSte=005&codeNature=10&codePays=U> (дата звернення: 01.10.2024).
10. Ukraine Notification under Article 4 (3)1 Of International Covenant on Civil and Political Rights, New York, 16 December 1966. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2024/CN.142.2024-Eng.pdf> (last accessed: 01.10.2024).
11. Справа «Хлібик проти України». (Заява № 2945/16) : Рішення 4 Секції Європейського суду з прав людини, 25 липня 2017. HUDOC. URL: 1680738311 (дата звернення: 16.12.2024).

12. Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of Regions, Ukraine 2024 Report, Commission Staff Working Document, 30.10.2024. EUR-LEX. URL: EUR-Lex – 52024SC0699 – EN – EUR-Lex (last accessed: 16.12.2024).

13. Case of *Lawless v. Ireland* (no. 3) (Application no 332/57) : Judgment of European Court of Human Rights, 1 July 1961. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22%3A%22001-57518%22>} (Last accessed: 01.10.2024).

14. Case of *Brannigan and McBride v. The United Kingdom* (Application no. 14553/89; 14554/89) : JUDGMENT of European Court of Human Rights, May 1993. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22%3A%22001-57819%22>} (Last accessed: 01.10.2024).

15. Case of *A. and Others v. The United Kingdom* (Application no. 3455/05) : Judgment of European Court of Human Rights, 19 February 2009. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22%3A%22001-91403%22>} (Last accessed: 01.10.2024).

16. Рішення Другого Сенату Конституційного Суду України у справі № 3-88/2022(205/22, 114/24 за конституційними скаргами Оніщенко Руслана Ілліча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою) від 18 липня 2024 року № 8-р(П)/2024. *Офіційний вісник України*. 2024. № 73. ст. 4389.

17. Рішення Другого Сенату Конституційного Суду України у справі № 3-111/2023(207/23, 315/23) за конституційними скаргами Бичкова Сергія Андрійовича, Бая Анатолія Анатолійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України : від 19 червня 2024 року № 7-р(П)/2024. *Офіційний вісник України*. 2024. № 64. ст. 3876.

18. Рішення Конституційного Суду України у справі № 3-68/2018(3846/17, 2452/18, 3657/18, 347/19) за конституційними скаргами Ковтун Марини Анатоліївни, Савченко Надії Вікторівни, Костоглодова Ігоря Дмитровича, Чорнобука Валерія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини п'ятої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України : від 25 червня 2019 року № 7-р/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 62. стор. 81, ст. 2161.

